

Висновки:

1. Запропоноване в статті визначення місця економічної безпеки держави в системі національної безпеки надає більш повне уявлення про систему економічної безпеки та її складові.

2. Проведення аналогії поняття економічної безпеки з «гомеостазом біологічних систем» допомагає в визначенні терміну «економічна безпека».

3. В статті визначено онтологічний рівень терміну «економічна безпека», і відзначено, що: **економічна безпека держави - це здатність соціально-економічної системи забезпечувати її раціональне функціонування та розвиток, швидко реагуючи та**

протидіючи зовнішнім та внутрішнім загрозам та викликам і адаптуючись до існування в усіх умовах, в тому числі найскладніших.

4. Визначення терміну «економічна безпека» та розробка єдиних підходів до розуміння категорії «економічна безпека» в рамках сучасної економічної теорії має велике практичне значення, оскільки може допомогти в формуванні заходів по запобіганню виникнення загроз та збитків на практиці. В період існуючої кризи питання постає досить гостро.

5. Перспективним напрямком подальших досліджень може бути дослідження критеріїв і показників економічної безпеки та її складових.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про основи національної безпеки» від 19 червня 2003 року N 964-IV.
2. Власюк О.С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку / О.С. Власюк; Нац. ін-т пробл. міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України. – К., 2008. – 48 с.
3. Губський Б.В. Економічна безпека України : методологія виміру, стан і стратегія забезпечення. – К., 2001.
4. Єрмошенко М.М. Фінансова безпека держави : національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення. - К.: Київ. нац. торг.-ек. ун-т, 2001. - 309 с.
5. Жаліло Я. Стратегія забезпечення економічної безпеки України. Пріоритети та проблеми імплементації / Я. Жаліло // Стратегія національної безпеки України в контексті досвіду світової спільноти. – К. : Вид-во "Сатсанга", 2001. – С. 23-28.
6. Мочерний С.В., Усатенко О.А. Основи економічної теорії. – К: Видавничий центр «Академія» - 2007. - С. 430-435.
7. Мазаракі А.А. Економічна безпека України в умовах глобалізаційних викликів : монографія / А.А. Мазаракі, О.П. Корольчук, Т.М. Мельник та ін. / за заг. ред. А.А. Мазаракі. – К. : Вид-во КНТЕУ, 2010. – 718 с.
8. Абалкин Л.И. Экономическая безопасность России : угрозы и их отражение // Вопросы экономики. – 1994. – № 12. – С. 4-13.
9. Афонцев С.А. Дискуссионные проблемы концепции национальной экономической безопасности. Россия XXI (Москва). 2001. - № 2. - С. 66.
10. Иванченко В. Общность критериев экономической и государственной безопасности // Экономист. – 1996. - №5. - С. 3.
11. Сенчагов В. Как обеспечить экономическую безопасность России / В. Сенчагов // Российская Федерация сегодня. – 2007. – №6. – С. 56-72.
12. Морунов В.В. Экономическая безопасность как экономическая категория / В. Морунов // Экономические науки. - 2011. - № 10. - С. 53-55.

УДК 005.52:005.936.3-026.564

ТОДОРИЧ Л.П., докторант
Комратский государственный университет, г. Комрат

КОЛИЧЕСТВЕННЫЕ МЕТОДИКИ АНАЛИЗА ЭКОНОМИЧЕСКОЙ УСТОЙЧИВОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Приводится краткая характеристика некоторых количественных методик анализа экономической устойчивости предприятия, рассмотрены их положительные и отрицательные стороны. Даны рекомендации по более эффективному их применению с учетом специфики отрасли сельского хозяйства.

Ключевые слова: экономическая устойчивость, методика, модель, оценка, факторы внутренней и внешней среды

The article provides a brief description of some of the quantitative analysis methods of the economic sustainability of an enterprise, considering their advantages and disadvantages. Recommendations are given for the more effective use of these methods, taking into account the specificity of the agricultural sector.

Keywords: economic sustainability, methodology, model, evaluation, factors of internal and external environment

Постановка проблемы. В настоящих условиях хозяйствования перед предприятиями стоит важная задача самостоятельной оценки и анализа своей деятельности. Ключевая проблема заключается в подборе наиболее оптимальной методики оценки экономической устойчивости. От объективности оценки зависит содержание и качество управленческих решений, которые в последствие определяют развитие компании. На сегодняшний день учеными-экономистами не сформировано единого мнения по поводу количества показателей и их качественных характеристик, необходимых для анализа экономической устойчивости, так же нет единства во мнениях о критериях оценки и об алгоритме их расчета. В связи с этим, актуальными являются исследования, направленные на совершенствование методик анализа экономической устойчивости предприятий.

Анализ последних исследований. Устойчивость компаний является объектом научных исследований с начала 20-го века. Отечественные и зарубежные ученые в своих трудах неоднократно пытались определить объективные подходы, приемы и методы, позволяющие дать оценку устойчивости. В экономической науке выделяют количественные и качественные методики оценки.

Изложение основного материала. Главный инструмент оценки экономической устойчивости компании – это определение расчетных (наиболее объективных) показателей и их последующий анализ. Отметим, что значение одного и того же показателя можно интерпретировать по-разному, поскольку при оценке необходимо учитывать отраслевую принадлежность предприятия, принимать во внимание изменяющиеся факторы экзогенного характера, учитывать продолжительность анализируемых процессов, их причастность к различным временным периодам. Только с этих позиций необходимо подходить к оценке и анализу показателей экономической устойчивости, в целях сохранения его объективности.

Количественные методики оценки получили наибольшее распространение в экономической практике. Поскольку характеризуются наиболее простым

способом анализа, в основе которого лежит интерпретация ключевых коэффициентов. Однако такие методики не позволяют выявить факторы экзогенного и эндогенного характера, воздействующие на экономическую устойчивость сельхозпредприятий, а так же не выявляют природу и механизмы поддержания устойчивости.

В отличие от методик, предполагающих расчет единого интегрального показателя экономической устойчивости, количественные методики основаны на расчете многочисленных коэффициентов и сравнения их с соответствующими нормативными значениями, после чего формируется мнение об уровне экономической устойчивости. Рассмотрим некоторые из них.

1. Методика, предполагающая исследование экономической устойчивости как составной части платежеспособности фирмы. Оценивается экономическая устойчивость с применением таких показателей как коэффициент автономии, коэффициент маневренности собственных оборотных средств, коэффициента соотношения собственного капитала к долгосрочным активам, а также коэффициент мобильности.

2. Методика, использующая для оценки экономической устойчивости коэффициент покрытия и коэффициент отношения заемных средств к активам, позволяет выявить вероятность наступления банкротства анализируемого предприятия. Рассчитанные показатели умножаются на определенные коэффициенты, полученные опытно-математическим путем, затем результаты суммируются с определенной постоянной величиной, также полученной опытно-математическим путем. Далее происходит сравнение полученного результата с «нулем», если результат меньше нуля, то вероятность банкротства не велика, и наоборот.

3. Методика, основанная на потери устойчивости в результате неудовлетворительной структуры баланса.

К показателям, отражающим нерациональную структуру баланса, принято относить [3]:

- коэффициент текущей ликвидности (Клт)

$$\text{Клт} = \frac{\text{оборотные средства в запасах, затратах и прочих активах}}{\text{Наиболее срочные обязательства}} \quad (1)$$

- коэффициент обеспечения собственными оборотными средствами (Кос)

$$\text{Кос} = \frac{\text{собственные оборотные средства}}{\text{оборотные средства в запасах, затратах и прочих активах}} \quad (2)$$

- коэффициент восстановления (утраты) платежеспособности (Кву)

$$\text{Кву} = \frac{\text{Расчетный Клт}}{\text{Установленный Клт}} \quad (3)$$

В случае, если коэффициент текущей ликвидности меньше 2-х или коэффициент обеспечения собственными средствами меньше 0,1, то структура баланса предприятия признается неудовлетворительной.

Заметим, что условие, когда коэффициент текущей ликвидности больше 2-х само по себе является достаточно жестким и вряд ли выполнимым для отечественных предприятий. Критическое значение «2» взято из мировой учетно-аналитической практики без учета реальной экономической ситуации.

Также необходимо отметить, что уровень ликвидности (и финансовой устойчивости) сельскохозяйственных предприятий снижается в первых двух

кварталах и начинает повышаться в третьем квартале, ввиду поступления доходов за реализованную продукцию нового урожая. Таким образом, методика, основанная на потери устойчивости в результате неудовлетворительной структуры баланса не всегда объективна, если речь идет о предприятиях сельскохозяйственной направленности. Для обеспечения экономической устойчивости все ресурсы должны быть сбалансированы и поступать своевременно в необходимом количестве в течение всего технологического периода. В целях поддержания экономической устойчивости при недостатке собственных источников финансирования часто привлекаются заемные средства, для получения которых предприятие

должно быть кредитоспособным и платежеспособным.

4. Методика, предложенная Загайтовым И.Б. и Половинкиным П.Д. [2], исследует устойчивость на основании обобщающих показателей, исчисленных через национальный и чистый доход, что позволяет выбрать лучшие варианты дифференциации (распределения) капиталовложения и облегчить количественное соизмерение эффекта от каждого варианта. Данная методика позволяет регулировать развитие сельхозпредприятий посредством государственного вмешательства.

5. Известна методика, предлагающая для оценки устойчивости сельхозпредприятий применять набор показателей, удовлетворяющих требованиям

международного меморандума IASC (International Accounting Standards Committee)[1]. Результаты исследования, полученные подобным путем, могут использоваться государственными органами для принятия мер по повышению экономической устойчивости (в том числе при распределении субсидий). Однако данная модель не предусматривает инструмента по регулированию устойчивости в самой организации.

6. В практике экономической деятельности используется ряд моделей, позволяющих спрогнозировать вероятность банкротства предприятий.

А. Модель Бивера. В своих исследованиях У. Бивер использует 5 коэффициентов с различной степенью значимости.

Коэффициент Бивера = (Чистая прибыль – Амортизация) / (Долгосрочные обязательства + Краткосрочные обязательства) (4)

Рентабельность активов = Чистая прибыль / Активы (5)

Финансовый леверидж = (Долгосрочные обязательства + краткосрочные обязательства) / Активы (6)

Коэффициент покрытия чистым оборотным капиталом = (Собственный капитал – внеоборотные активы) / Активы (7)

Коэффициент покрытия = Оборотные активы / Краткосрочные обязательства (8)

Одним из наиболее статистически надежных показателей является коэффициент Бивера (отношение текущих платежей к общей сумме задолженности). Исследования показали, что среднее значение данного коэффициента у обанкротившихся в течение пяти лет фирм было равно приблизительно 0,2, в то время как у успешных фирм оно достигало отметки 0,45.

В. Модель Альтмана. Изначально Альтман включил в свою модель 22 коэффициента, в дальнейшем он сократил это значение до 5-ти наиболее значимых. Таким образом, модель Альтмана приобрела следующий вид:

$$Z=1,2X1+1,4X2+3,3X3+0,6X4+1,0X5, \quad (9)$$

где: x1 – рабочий капитал/активы;

x2 – нераспределенная прибыль/активы;

x3 – эксплуатационная прибыль/активы;

x4 – рыночная стоимость собственного капитала/ балансовая стоимость задолженности;

x5 – общий доход/активы.

Проведенные исследования, показали, что если значение показателя превышает 2,99 пунктов, то предприятие является устойчивым и в будущем банкротство ему не грозит. В тоже время применение данной модели для стран с развитой рыночной экономикой оптимально, однако в условиях трансформирующейся экономики Республики Молдова объективность данного метода носит неоднозначный характер, поскольку информационная ценность данного показателя в условиях нестабильной среды невысока.

С. Модель «Zeta», появилась в результате модификации модели Z Альтмана, с учетом изменений в области финансового управления на рынках капиталов, общего изменения экономических усло-

вий хозяйствования и прочих факторов. В разработке данной модели принимал участие и сам Альтман, однако в данном случае в качестве переменной величины использовалась капитализация лизинга. Также в данной модели для оценки вероятности банкротства используются 7 показателей:

- активы всего;
- стабильность показателей рентабельности;
- коэффициент покрытия процентных выплат;
- прибыль на общую сумму активов;
- коэффициент текущей ликвидности;
- отношение нераспределенной прибыли к активам;
- отношение собственного капитала к используемому капиталу.

В результате применения модели «Zeta» вероятность наступления банкротства предприятия в течение 5-ти лет определялась с точностью около 70%, а в течение года с точностью 95%, что свидетельствует о высокой эффективности данного метода.

Выводы. В завершение отметим, что приведенные выше методики позволяют анализировать и прогнозировать экономическую устойчивость предприятия только исходя из его текущего состояния, не принимая во внимание динамику факторов внешней и внутренней среды и не рассматривая возможные сценарии дальнейшего развития фирмы. На предприятиях следует шире использовать комплексные методы оценки экономической устойчивости, основанные на отраслевых нормативных значениях показателей, и при этом обязательно учитывать и анализировать влияние факторов внутренней и внешней среды на производственно-хозяйственную деятельность.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Гриценко Г.М., Миненко А.В. Экономический потенциал сельскохозяйственного предприятия : стратегические аспекты формирования и использования / Барнаул : 2006 г. - С. 279.

2. Загайтов И.Б. Половинкин П.Д. Экономические проблемы повышения устойчивости сельскохозяйственного производства. – М. : Экономика, 1984 г. - С. 240.
3. Л. Кобзарь, К. Тюриков. «Финансовый менеджмент фирмы» : учебное пособие. Кишинэу : 2006 г. - С. 417.

УДК 658.012.8:664

ГОНЧАРУК А.Г., д-р екон. наук, професор, ЯЦИК А.А., м.н.с.
Одеська національна академія харчових технологій, м. Одеса

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ЯК ФАКТОР ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ХАРЧОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Досліджено зовнішні та внутрішні фактори інвестиційної привабливості харчових підприємств. Визначено значний вплив економічної безпеки на інвестиційну привабливість підприємства.

Ключові слова: економічна безпека, інвестиційна привабливість, харчове підприємство, фактор

The internal and external factors of investment attractiveness of food enterprises are investigated. Significant impact of economic security on the investment attractiveness of the enterprise is determined.

Keywords: economic security, investment attractiveness, food enterprise, factor

Вступ. Існуючі умови функціонування вітчизняних підприємств характеризуються високим ступенем невизначеності та ризиків, які виникають через нестабільність фінансової системи та законодавства, непрозорість діяльності, корумпованість на різних рівнях управління економікою та системи вирішення господарських спорів. Ці ризики посилюються відсутністю розвинутого фондового ринку в країні. Такі умови відлякують іноземних інвесторів та роблять вітчизняні підприємства інвестиційно непривабливими. Та навіть, якщо інвестор ризикнув та вклав капітал в українське підприємство, він може втратити своє майно через незаконні рішення корумпованих судів в результаті рейдерського захоплення. Все це вимагає посилення економічної безпеки діяльності суб'єктів господарювання задля збереження майна інвестора та підвищення інвестиційної привабливості підприємства.

Не дивлячись на відносну фінансову успішність харчової промисловості, яка має важливе соціальне значення, харчові підприємства, як й інші українські підприємства мають низку проблем, що не дозволяють їм забезпечити належний рівень інвестиційної привабливості, який би дозволив їм залучати необхідні обсяги інвестицій задля підвищення якості продукції, конкурентоспроможності та ефективності виробництва в умовах загострення конкуренції з іноземними виробниками. Попереднє дослідження [1] дозволило встановити групи факторів, що стримують зростання інвестиційної привабливості підприємств цієї галузі. Багато з якісних факторів, які було виділено, зокрема, наявність власної сировинної бази, правові та політичні фактори, рівень державного втручання, відкритість інформації тощо, є важливими складовими економічної безпеки харчового підприємства. Тому доречним є вивчення економічної безпеки підприємства як комплексного фактору інвестиційної привабливості підприємства.

Постановка завдання. Дане дослідження спрямоване на вивчення впливу економічної безпеки підприємства на інвестиційну привабливість харчових підприємств України.

Результати. Сучасна економічна література визначає поняття «економічна безпека підприємства» як такий стан господарюючого суб'єкта, при якому він при найбільш ефективному використанні наявних ресурсів досягає запобігання, послаблення або захисту від існуючих небезпек та загроз або інших непередбачуваних обставин і в основному досягає цілей бізнесу в умовах конкуренції та господарського ризику [2]. Її можна трактувати, як стан захищеності усіх систем підприємства при здійсненні господарської діяльності від дії дестабілізуючих зовнішніх та внутрішніх факторів впливу [3].

Ця категорія є багатоаспектною та комплексною, що зазвичай поділяється на внутрішні та зовнішні складові. До перших відносять фінансову, інтелектуальну, кадрову, технологічну, правову, екологічну та силову безпеки, до других, ринкову та інформаційну безпеку [4].

Використовуючи факторний підхід до визначення сутності терміну «інвестиційна привабливість підприємства» [5-6], це поняття можна визначити як сукупність факторів внутрішнього і зовнішнього середовища, які впливають на остаточне рішення інвестора щодо інвестування в підприємство. Втім перелічені вище внутрішні та зовнішні складові економічної безпеки підприємства здебільшого збігаються з такими факторами.

Опитування інвесторів (14 вітчизняних та 11 іноземних), що було проведено нами протягом 2012 р. встановило, що далеко не завжди фінансові показники забезпечують інвестиційну привабливість підприємств харчової промисловості (рис. 1). Одним з найважливіших факторів, що турбує інвесторів, є збереження власних коштів та загроза їхнього втрачання в результаті зміни законодавства та незаконних дій.

Такі результати можна логічно пояснити тим, що вкладаючи кошти в діючі підприємства, інвестор, маючи досвід та професійних менеджерів, в змозі забезпечити прибутковість діяльності, навіть, якщо підприємство раніше не показувало високих фінансових результатів. Як показує практика, сучасні методи